

Turistično vrednotenje slovenskega Krasa v luči gozdarstva

Tourist Evaluation of Slovenian Karst from the Aspect of Foresters

Egon REBEC*

Izvleček

Rebec, E.: Turistično vrednotenje slovenskega Krasa v luči gozdarstva. Gozdarski vestnik št. 3/1995. V slovenščini.

V prispevku je predstavljeno območje slovenskega Krasa, opisano je današnje stanje izrabe tega območja v turistične in rekreativne namene, navedene so možnosti in omejitve pri razvoju obeh dejavnosti na tem območju ter prikazane vloge in naloge gozdarjev pri razvoju turizma in rekreacije v gozdnem prostoru slovenskega Krasa.

Ključne besede: turizem, rekreacija, funkcije gozdov, raba gozdov.

SPLOŠEN OPIS KRASA

A GENERAL DESCRIPTION OF THE KARST

Kras z veliko začetnico je pokrajina med Tržaškim zalivom, Doberdobsko planoto, Vipavsko dolino, Vremšičico, Brkini in Slavniškim pogorjem. Je valovita planota, ki meri približno 500 km², med 200 in 600 metri nadmorske višine in je izrazita naravna enota ter v vseh pogledih ena najbolj samosvojih slovenskih pokrajin.

Matična kamenina je kredni apnenec, zato je kraški svet brez površinskih voda. Vode se pretakajo le v podzemlju in na obrobju.

Prevladujoče oblike površja so suhe doline in obsežne ravnine, ki so razjedene s kraškimi vrtačami (dolinami), manjšimi uvalami (doli) ter raznoobličnimi kraškimi kotanjami (dolinicami), med njimi pa so ostali holmi, brda in hribi. Tudi tla na površju so izredno zapletena, kar je rezultat malopovršinskega spreminjanja osnovnih pedogenetskih dejavnikov: klime, matičnega subs-

Synopsis

Rebec, E.: Tourist evaluation of Slovenian Karst from the aspect of Foresters. Gozdarski vestnik No. 3/1995. In Slovene.

The article describes the region of Slovenian Karst and the present state regarding the utilization of this region for tourist and recreation purposes. The possibilities and limitations in the development of both activities in this region are also stated and the role and tasks of foresters in the development of tourism and recreation in the forest space of Slovenian Karst are pointed out.

Key words: tourism, recreation, forest functions, forest utilization

trata, reliefa in organizmov. Razločimo lahko tri glavne skupine tal, med katerimi se pojavljajo najrazličnejši prehodi – talni tipi: rdeče rjava tla (terra rossa), pokarbo-natna tla (terra fusca) in rendzine.

Splet zelo pestrih ekoloških dejavnikov pogojuje tudi pestrost kraških rastišč. Prevladuje združba *Seslerio autumnalis-Ostryetum*, ki jo zaradi lokalnih ekoloških razmer kraškega površja lahko podrobneje razčlenimo na nižje vegetacijske enote oz. subasociacije:

- *Seslerio autumnalis-Ostryetum pe-traeae* s prevladujočim deležem *gradna*
- *Seslerio autumnalis-Ostryetum pubes-centis* s prevladujočim deležem *puhavca*
- *Seslerio autumnalis-Ostryetum tipi-cum* s prevladujočim deležem črnega gabra
- *Seslerio autumnalis-Ostryetum tere-binthetosum* pa je najtoplejša varianta.

Na *terri rossi* se pojavlja še edafsko pogojena združba *Querceto-Castanetum submediterraneum*, ki je ohranjena le v obliki manjših sestojev, vseeno pa so ti najboljše ohranjeni avtohtoni kraški gozdovi, tako po kvaliteti kot po obsegu. Omeniti je treba še številne nasade črnega bora, ki je za mnoge postal kar nekak zaščitni znak

* E. R., dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, OE Sežana, 66210 Sežana, Partizanska 49, SLO

Krasa – imamo ga tudi v grbu nekdanje sežanske občine – in drugih neavtohtonih drevesnih vrst: macesna, duglazije, rdečega bora, lawsonove paciprese, grške jelke, španske jelke, rdečega hrasta, robinije, pajesena, velikega jesena, ki so prav tako posebnost Krasa.

Združbe, bogate s travami, zelišči, grmovno podrastjo, ki na Krasu prevladujejo, velik delež mladih gozdov in površin v zaraščanju, mozaična prepletenost gozdnih in kmetijskih zemljišč, dajejo ugodne prehranske razmere za divjad, zlasti za parkljesto divjad in divjega prašiča. V nasprotnem primeru pa so se z zaraščanjem Krasa drastično poslabšali pogoji za obstoj male divjadi. Prepelica je že povsem izginila, kotorna tudi, jerebico pa najdemo le še malokje.

GOZDARSTVO IN TURIZEM FORESTRY AND TOURISM

Po svetu Kras ni znan samo po izrednih hidrografskih in geomorfoloških pojavih in oblikah, ki so bili tu prvič opaženi in popisani, prav tako odmeven je bil uspeh načrtnega pogozdovanja zaradi kmetijske dejavnosti ogolelih kraških površin. Pogozdovanja s črnim borom, v obdobju od konca prejšnjega stoletja do konca šestdesetih let, ter nadaljnje naravno zaraščanje kmetijskih površin zaradi spremenjenih družbenoekonomskih dejavnikov so dvignila gozdnatost Krasa od približno 10 % sredi prejšnjega stoletja do današnjih 50 %. Kras lahko danes označimo kot gozdnato krajino in ne več agrarno, se pravi, da gozdarji odločamo o gospodarjenju na že več kot polovici Krasa. Dodati moramo še 8 % zaraščajočih površin oziroma bodočega gozda. Gozd je zdaj torej že prevladujoč element, zato se gozdarji vprašanju turizma na Krasu ne moremo več izogniti.

Gozdarji lahko na gospodarjenje z gozdovi oz. gozdnato krajino v zasebni lasti, ki na Krasu močno prevladuje, vplivamo predvsem prek gozdnogospodarskih, gozdnogojitvenih in lovskogojitvenih načrtov ter s svetovanjem. Pri tem upoštevamo tudi

usmeritve za ravnanje z naravno in kulturno dediščino, ki je ena glavnih osnov turizma.

Najvidnejši del dediščinske, pa tudi turistično-rekreativne funkcije je svetovno znani, znameniti naravni spomenik Škocjanske jame, uvrščen v seznam svetovne naravne in kulturne dediščine v okviru UNESCO. Gozdarji smo 228 ha njegove neposredne okolice, poraščene z gozdnim, drevjem predlagali za gozdove s posebnim namenom, kamor se posega le v primeru naravnih nesreč.

Skupaj je na Krasu 971 ha površin s poudarjeno dediščinsko funkcijo in 240 ha površin, kjer je poudarjena turistično-rekreativna funkcija. Te površine so vezane predvsem na kraške pojave in značilno kraško krajino in so državnega ter celo svetovnega pomena. Naj omenim še Lipico, imenovano tudi "zeleno oazo Krasa", Vilenico, Divaško jamo, pa tudi Štanjel – kot predstavnika kulturne dediščine. V teh površinah še ni zajet predviden Kraški regijski park, v velikosti 4200 ha, ki ga že pripravljajo.

Lipica s kobilarno, golfom, igralnico, bazenom, teniškim igrišči je na Krasu edini pomembnejši turistični kraj, kjer je možen stacionarni turizem; drugod je navzoč zgolj izletniški turizem, pogojen s krajinskimi (kraško krajino in posebnostmi), arhitektonskimi (kraško arhitekturo), zgodovinskimi (ostanki 1. in 2. svetovne vojne) itd., markantnejšimi točkami, ki jih navadno obkroža gozd, kakor tudi v primeru planinske transverzale, ki gre čez del kraških gozdov. Poleg obiska naravnih in kulturnih spomenikov je glavni motiv izletništva zlasti rekreacija, pa tudi nabiranje gozdnih sadežev: gob, špargljev, kostanja, malin, borovnic, itd.; skoraj vedno se izlet konča z obiskom v eni od kraških gostlin.

Izletništvo kot najbolj razvita oblika turizma na Krasu ima osnovo v Trstu, ki mu je Kras bližnje zaledje. Tržačani radi obiskujejo ta del Slovenije in v času lepega vremena ob vikendih in praznikih dobesedno preplavijo kraško krajino. Izdali so celo vodnik za enodnevnne izlete po slovenskem Krasu. Kras kot celota je s svojim mozaikom kmetijskih in gozdnih zemljišč,

dobro odprtostjo z asfaltnimi cestami, z naravno in kulturno pestrostjo in tudi s sicer že okrnjeno svojevrstno identiteto enkratnega prostora za enodnevne izlete zaradi oddiha in rekreacije. Najbolj priljubljena vrsta krajine je kraška gmajna, prepredena s potmi, ki daje človeku vtis divjine, je pa še zadostno prehodna, da človek lahko skrene tudi po brezpotju.

Med najbolj pomembne splošno koristne funkcije kraškega gozda spada tudi lovno gospodarstvo, ki je tesno povezano s t. i. lovskim turizmom, posebno obliko turizma, ki ga gojijo lovci v lovskih družinah.

Po Zakonu o gozdovih sta dostop in gibanje v gozdovih javnosti dovoljena. Na drugi strani pa moramo kot varuhi gozdov, če želimo naravo ohraniti in nekaj lepote zapustiti tudi našim potomcem, upoštevati omejitve, ki jih narekuje sama narava. Nedopustno je na primer v gozdu dirkati z gorskimi kolesi ali z motorji in džipi, itd., kar zdaj doživljamo. Pri tem moramo poudariti, da to v glavnem počnejo tujci. Nedopustno je tudi, da izletniki nabiralci, ki jih je iz dneva v dan več, do čistega pospravijo vse gozdne sadeže, celo na mestih, kjer to ni dovoljeno – v mislih imam gozdne rezervate, posebej Zlato dolino, kjer se kostanjev gozd zaradi nabiranja kostanja praktično ne more obnavljati. Nedopustno je tudi nabiranje zaščitenih gozdnih rastlin, kot npr. lobodike, žajblja, šmarnic, gob itd.

Gozda ne smemo preobremenjevati s sicer primernimi oblikami gozdnega turizma in rekreacije, saj ima pretirana obljudenost

gozda s turisti in rekreativci za gozd več negativnih posledic. Negativne posledice izletnikov so na primer smeti, ki jih puščajo za seboj, pa tudi marsikateri požar povzročijo. Prav zato gozdov ne kaže preveč odpirati; naj ostanejo oaza sprostitve, ekskluzivni prostor za turiste, ki znajo ceniti njihove vrednote.

IN KAKO NAPREJ !?

AND WHAT ARE THE SUGGESTIONS FOR THE FUTURE?

Kot je omenjeno že na začetku, je moč gozdarjev predvsem v načrtovanju in svetovanju. Močno pogrešamo sodelovanje lokalnih skupnosti in turističnih društev pri usmerjanju razvoja turizma in rekreacije. Skupaj bi lahko na eni strani z našim poznavanjem gozda in Krasa nasploh našli nove perspektive turizma na Krasu, na drugi strani pa z načrtno usmeritvijo turistov zmanjšali ekološko škodo ki jo povzročajo izletniki.

Gozdarji moramo gozdove razvrstiti po kategorijah glede na primernost za posamezne oblike rekreacije oziroma turizma in s tem seznaniti tudi javnost. Vsekakor se kraški gozdarji, zaradi občutljive kraške krajine, zavzemamo za t. i. blagi turizem oz. turizem po meri posameznika z urejenimi varovanimi stezami, s potmi za popotnike, kolesarjenje, jezdece, za ljubitelje gozdne flore in favne, gozdnih skrivnosti in gozdne tišine.